

HUMMULI VALLA ARENGUKAVA

2017-2021

2016

SISSEJUHATUS

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest tulenevalt peab vallal olema arengukava ja eelarvestrateegia, mis on aluseks eri eluvaldkondade arengu integreerimisele ja koordineerimisele.

Arengukava koostatakse valla kohta ja selles esitatakse vähemalt:

- 1) majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna ning looduskeskkonna arengu pikaajalised suundumused ja vajadused;
- 2) probleemide ja võimaluste hetkeolukorra analüüs tegevusvaldkondade lõikes;
- 3) tegevusvaldkondade strateegilised eesmärgid koos taotletava mõjuga arengukava perioodi lõpuni;
- 4) strateegiliste eesmärkide täitmiseks vajalikud tegevused arengukava perioodi lõpuni.

Arengukava ja eelarvestrateegia on aluseks kohaliku omavalitsuse üksuse eelarve koostamisel, kohustuste võtmisel, varaga tehingute tegemisel, investeringute kavandamisel ning investeringuteks toetuse taotlemisel.

Arengukava koostamine on demokraatlik, avalik protsess, mille koostamisest võtab osa võimalikult palju kogukonna liikmeid kas isiklikult või oma esindajate kaudu ja mille tulemusena saavutatakse kokkulepe, milline peab olema kodukant tulevikus, valla olemasolevaid ressursse ja võimalusi kõige otstarbekamalt kasutades.

Arengukava ülesandeks on aidata omavalitsusel pidevate muutustega edukalt hakkama saada ning tagada piirkonna pikaajaline tasakaalustatud areng.

Hummuli valla missioon on oma kogukonna liikmete hariduse, turvalise elukeskkonna ning nende edasiarendamine, ettevõtlikkuse, säästlikkuse ja tervislike elulaadide väärtustamine, inimeste kaasamine valla ning maakonna tervikliku arengu kujundamisesse.

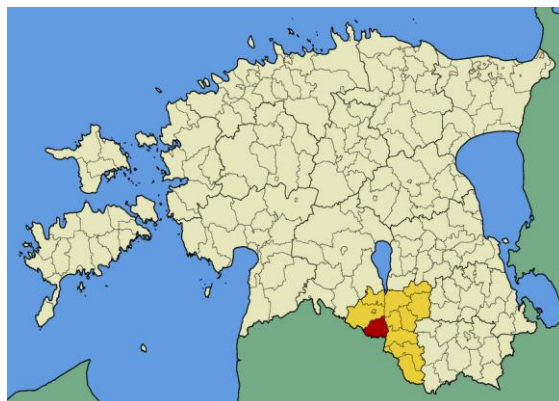
Elanikkond ja territoorium

Visioon: Hummuli vald jätkab alates 2017. aasta oktoobrist Tõrva vallana.

Rahvastiku kasv ja noorenev struktuur baseerub positiivsel iibel ja sisserändel, mida soodustab meeldiv, looduskaunis ja turvaline elukeskkond Valga ja Tõrva vahel.

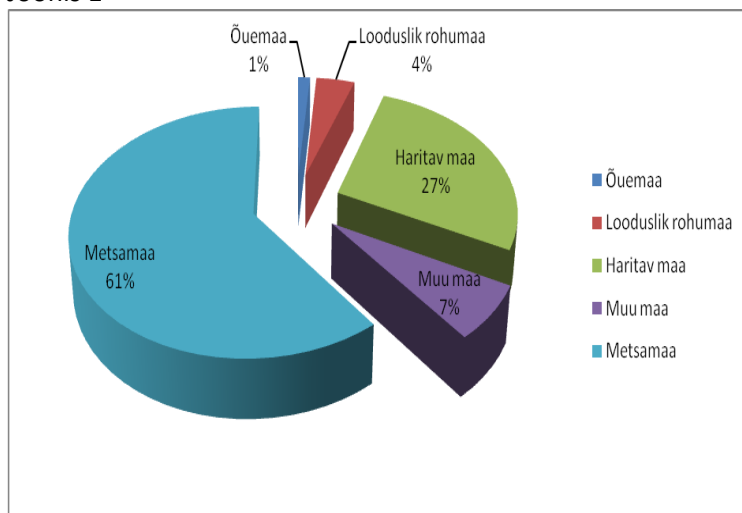
Hummuli asub Valga-Uulu maantee ääres Hummuli kuplistiku jalamil 15 km kaugusel Valgast ja Tõrvast. Hummuli valla pindala on 162,7 km² ja rahvastiku tihedus 5,39 inimest km².

Lõunaosas piirneb vald Läti Vabariigiga, idas Tõlliste, Õru ja Puka vallaga suuremas osas piki Väike-Emajõe, põhjas ja läänes Helme vallaga. Vald on järvederikas, eriti Jeti kant, kus suuremad järved on Valgjärv ja Udsu järv. Valla lõunaosas paiknevad suured metsamassiivid.

Metsamaad hõlmavad valla territooriumist ligikaudu 61 %.

Joonis 1

Hummuli vallas on üks alevik ja 8 küla:

Elanike arv külades	seisuga	01.01.2016	01.01.2015
Hummuli alevik		297	299
Jeti küla		121	117
Piiri küla		97	102
Alamõisa küla		87	87
Puide küla		73	77
Kulli küla		62	62
Soe küla		61	64
Ransi küla		31	32
Aitsra küla		14	14
Kokku		843	854

01.01.2016 seisuga (843 elanikku) oli:

lapsi (0-18 aastaseid **152**) **18,0%** valla elanikkonnast;

tööealisi (19-64 aastaseid **527**) **62,5%** valla elanikkonnast;

pensioniealisi (65 + ... **164**) **19,5%** valla elanikkonnast.

Elanike arv Hummuli vallas väheneb aasta aastalt 15-20 elaniku võrra. Vaadeldes viimaseid aastaid, oli see järgmine:

01.01.2011 seisuga – 925 inimest;

01.01.2012 seisuga – 920 inimest;

01.01.2013 seisuga – 905 inimest;

01.01.2014 seisuga – 873 inimest;

01.01.2015 seisuga – 854 inimest;

01.01.2016 seisuga – 843 inimest.

OLUKORD, PROBLEEMID, LAHENDUSED

HARIDUS

Visioon: Jätkusuutlik ning arenev põhikool ja lasteaed.

Olukord

Hummuli Valla Lasteaed Sipsik on Hummuli vallas ainuke alusharidust pakkuv õppeasutus, mis avati 1995. aastal kortermaja 2 ja 4-toalises korteris. Alates 2007. aastast asub lasteaed Hummuli vallas II tiivas. Lasteaial on aiaga piiratud suur korrastatud õueala. 2013. aasta suvel renoveeriti mänguväljak. Õueala suurus võimaldab veel lisada vahendeid mitmesugusteks tegevusteks. Siin viiakse läbi ka valla perepäevi. Lasteaed saab kasutada rahvamaja saali liikumis- ja muusikategevusteks ning valla Noortetuba õpitegevuste läbiviimiseks. Lasteaias töötavad lisaks kahele rühmaõpetajale logopeed koormusega 0,4 ametikohta ja muusikaõpetaja koormusega 2 tundi nädalas, direktor ja õpetaja abi. 2002. aastast on lasteaed Sipsik Tervist Edendavate Lasteaedade võrgustiku liige ning 2013. aastal liitus lasteaed üle-eestilise programmiga „Kiusamisest vaba lasteaed“. Jõudumööda tutvustatakse lastele mulgi keelt ja kultuuri ning osaletakse Mulgimaa laste folklooripäeval. Liitühma töö paremaks korraldamiseks oleks otstarbekas, et kooliminejad lapsed ja logopeed saaksid omaette ruumi õppetegevuse ja individuaalse tegevuse tarbeks.

Hummuli valla üldharidust andev kool – Hummuli Põhikool võimaldab õpinguid I – III kooliastmes.

2011/12. õppeaasta alguses oli koolis 71 õpilast, 8 klassikomplekti, I ja II klass moodustasid liitklassi. 2012/2013. õppeaastal 71 õpilast, 7 klassikomplekti, I – II ning V-VI klass moodustasid liitklassi. 2013/14. õ-a jätkati 71 õpilase ja 7 klassikomplektiga, liitklassid III+IV ja VI+VII klass. I kooliastmes õppis 24, II 24 ja III 23 õpilast. Teistest omavalitsustest pärit lapsi oli koolis 2. Õpilaste arv näitab langustendentsi. Õpetajaid 2011/12. õ-a 15, 2012/13.õ-a 14, seoses õpilaste arvu vähenemisega kaotati õppealajuhataja ametikoht.

2013/14. õppeaastal töötas koolis 13 õpetajat, rakendatud on 8,7 ametikohta. Õpetajad täidavad ka ringijuhi, õpiabi õpetaja ja pikapäevarühma kasvataja tööülesandeid, osalise koormusega ringijuhitudena on tööl 3 õpetajat muusikaklassis. Kõik õpetajad on magistriskraadile vastava kõrgharidusega, meesõpetajaid on 1.

Majanduspersonal 6 töötajat (sekretär + raamatukoguhoidja, aednik, majandustöötaja, kokk, 2 koristajat).

2015/2016. õppeaastal töötab Hummuli Põhikoolis neliteist õpetajat, nende hulgas direktor, logopeed-sotsiaalpedagoog ja huvitöö koordinaator. Meesõpetajaid on üks. Õpilasi teenindab pedagoogiline, kvalifikatsioonile vastav kaader. Pedagoogilised töötajad täidavad koolis järgmisi ameteid: huvijuhtimise koordinaator, ringijuhitud, logopeed-sotsiaalpedagoog, pikapäevarühma kasvataja. Õpetajate keskmine vanus 53 aastat. Kõik õpetajad on kõrgharidusega.

Pedagoogiline personal osaleb võimaluste piires erialastel ja üldpedagoogilistel täienduskursustel. Kogemusi omandatakse ka maakonna õpetajate ainesektsioonides ja koostöös maakonna koolide õpetajatega. Töö toimub liitklassides.

Kooli õpilaskond moodustub põhiliselt Hummuli vallas elavatest lastest. Lisaks neile õpivad koolis üksikud teiste omavalitsuste lapsed, kes elukohavahetusest hoolimata jätkavad õpinguid Hummulis või kellele on nõustamiskomisjoni poolt soovitatud väiksemat kooli.

Logopeedilist abi saab 2015/16. õppeaastal 11 õpilast, õpiabirühmades õpib 5 õpilast. Lihtsustatud õppekava on rakendatud ühele õpilasele. Individuaalset õppekava rakendatakse ühele õpilasele, matemaatika õpiabirühmades õpib 4 õpilast.

2015/16. õ-a töötab järgmine majanduskaader: 1 sekretär-raamatukoguhoidja, 2 koristajat, 1 kokk, 1 majandus- ja remonditööline ja 1 aednik - kokaabi.

2015/2016 õa õpib Hummuli Põhikoolis 60 õpilast, kes on jagatud kuude klassikomplekti. Liidetud on 1. ja 2. klass, 5. ja 6. klass, 8. ja 9. klass.

Tähtsamad tegemised 2015/2016 õa:

1. IT-alane uuendus. Projekt Hummuli Põhikooli hange uute infotehnoloogiliste seadmete soetamiseks 11000 euro eest valla toetusega, projekt viidi 2016. aasta aprilliks ellu.
2. Novembrist 2015 alustas tööd IT Kolmnurk OÜ, kes pakub koolile IT- alast hooldustööd.
3. Psühholoogi taotlus uueks õppeaastaks tööajaga 6 tundi nädalas.
4. Projekt EV 100 "Igal lapsel oma pill" akordion Achat 80.
5. Uus küttesüsteemide torustik.

2016/17 õ.-a. õpib Hummuli Põhikoolis 59 õpilast, kes on jagatud kuude klassikomplekti. Liidetud on 1. ja 2. klass, 3. ja 4. klass, 6. ja 7. klass. Tööd alustas psühholoog 1* nädalas 6 tundi.

Tööks erivajaduslike õpilastega on koolis rakendatud osalise koormusega logopeed + sotsiaalpedagoog. Erivajaduslike õpilaste integreerimisega tavaklassidesse on nende arv suurenenud, rakendatud on lihtsustatud õppekava, individuaalne õppekava ja õpiabi. Sisehindamise nõuniku tagasisidearuandes 2012. a toodi kooli tugevustena välja hästi korraldatud tugisüsteemi õpilaste (sh andekuse) toetamiseks. Eriti positiivsena märgiti õppekasvatustöö süsteemset analüüsi ja tulemuslikku parendamist.

Klassi- ja koolivälisest tegevust korraldab huvitöö koordinaator. Tegutsevad mitmed ringid (inglise keel, sõnakunst, tants, arvuti, mudilaskoor, ansamblid ja solistid, pallimängud, laskmine, puidutöö), alates 1995. aastast saab kohapeal lastevanemate osalusel õppida pillimängu (klaver, akordion, viiul) muusikakooli vabaõppe õppekava alusel.

Kool kuulub Forseliuse Seltsi ning 2003. aastast Eesti Mõisakoolide Ühenduse liikmete hulka. 1930. aastast koolihoonena kasutatav endine mõisahoone on üldiselt heas korras. Õppekeskkond hea. Enamuses ainekabinetides on projektorid, kõikide õpetajate kasutuses sülearvutid. Planeeritud kapitaalremondist on tegemata küttesüsteemi renoveerimine ja akende vahetus, osaliselt ka elektritööd. Koolil puudub võimla, seetõttu on raskendatud õppekava täitmine kehalises kasvatuses.

Kooli territoorium on u 6 ha, kooli ümbritseb liigirohke 2012. a renoveeritud park, rajatud on looduse õpperada. Kooli territooriumil asuvad 200-meetrise jooksuringiga staadion, kaks pallimänguväljakut ja väike võimlemislinnak. Kooli maa-ala on sobiv sporditegevuseks ja õueõppeks. 2010 sügisel paigaldati staadionile kaasaegsed jooksurajakatted. Probleemiks on staadioni asfaldikatte sammaldumine, mistõttu on sporditegevus kohati ohtlik.

Õpilaste arv ja prognoos (1. sept seisuga)

Klass	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19
I	10	4	5	7	8	7
II	9	10	4	2	7	8
III	4+1 LÕK	9	10	3	2	7
IV	7	4+1 LÕK	9	12	3	2
V	11	7	4+1 LÕK	8	12	3
VI	6	11	7	4+1 LÕK	8	12
VII	5	5	11	7	4+1 LÕK	8
VIII	8	5	5	10	7	4+1 LÕK
IX	10	8	5	5	10	7

Kokku	71	64	61	59	62	59
-------	----	----	----	----	----	----

Probleemid

- Probleemiks on lasteaiakohtade nappus (olukorda on leevendanud lasteaiakoha osajaline kasutamine ja laste viimine naaberomavalitsuste lasteaedadesse).
- Lapsehoiuteenuse puudumine.
- Õpilaste arvu jätkuv vähenemine põhikoolis ning sellega kaasnev riigitoetuse vähenemine suurendab liitklasside moodustamise vajadust.
- Õpetajate koormuse vähenemine tingib töötamist osalise koormusega või ümberõpet uute pädevuste saavutamiseks.
- Seoses üleminekuga uuele õppekavale on vajalik hankida uusi õpikuid ja töövihikuid ning õppevahendeid.
- Erivajaduslike õpilaste arvu kasvuga suureneb vajadus tugiteenuste järele.
- Energiasäästuks vajalik vahetada koolihoone aknad, renoveerida küttesüsteem ning viia lõpule renoveerimistööd koolihoones vastavalt „Hummuli Põhikooli hoone sisekujunduse projekti korrektuurile“ (Kurmik Projekt OÜ, 2013).
- Puudub kodulähedane õppimisvõimalus hariduslike erivajadustega (tundeelu- ja käitumishäiretega) lastele.

Lahendused

- Töötajate koondamine liitklasside moodustamise ning kaadrivajaduse analüüsi alusel (arvestades pensionile suundujaid, ümberõppele suunamise vajadust).
- Lasteaia ja kooli ühendamise.
- Ruumide leidmine lasteaiakohtade arvu suurendamiseks.
- Sportimisvõimaluste parendamine ja laiendamine.
- Tugiteenuste jätkuv rahastamine kohalikust eelarvest.
- Kõvakattega palliplatside rekonstrueerimine.
- Leida võimalus moodustada Hummuli Põhikoolis tundeelu- ja käitumishäiretega laste klass.

KULTUUR, SPORT JA VABA AEG

Visioon: Vallas on mitmekülgsed võimalused vaba aja veetmiseks. Aastaringelt toimub vilgas kultuurielu, kuhu kaasatakse erinevaid vabaühendusi. Hoitakse kultuuritraditsioone ja tuntakse rõõmu ühistest tegemistest.

Olukord

Põhiline kultuuri- ja spordielu on koondunud valla keskusesse Hummuli alevikku. Hummuli Rahvamaja ruumides tegutsevad mitmesugused isetegevusringid:

- memmede rahvatantsurühm,
- laulukoor/Mõisakoor ja koori ansamblikoosseis,
- käsitööring,
- linedance
- spordiring,
- näitering erinevatele vanusegruppidele

Huviringidest tegutseb tervisevõimlemine.

Aktiivselt tegutseb Hummuli valla Pensionäride Ühendus Hõbejuus.

Korraldatakse erinevaid õpikodasid ja õppepäevi nii temaatilistel alustel kui ka erinevate suurürituste raames. Hummuli Rahvamaja toetab igati vallakodanike initsiatiivi lühiajaliste kursuste ning erinevatele vanuserühmadele ühisürituste korraldamisel.

Üritused toimuvad põhiliselt Hummuli Rahvamaja noortetoas ja 2013. aastal renoveeritud saalis, kuhu muuhulgas loodi võimalused kunsti- ja fotonäituste korraldamiseks.

Vabaühenduste initsiatiivil ja koostöös rahvamajaga toimuvad üritused Hummuli mõisapargis. Seal asub väikesemõõtmeline laululava koos tantsuplatsiga, paviljon ja lõkkeplats.

Hummuli valla traditsioonilisteks üritusteks on jaanipäev, jõulude tähistamine, pargijooks, perepäev ning Hummuli looduspäev.

Hummuli Rahvamaja teeb Hummuli valla kultuurielu elavdamiseks koostööd Hummuli Põhikooliga, Hummuli Lasteaiaga Sipsik, Hummuli Raamatukoguga, Jetti Päevakeskusega ja erinevate mittetulundusühendustega. Neist enim on kultuuri- ja spordiürituste korraldamisega seotud MTÜ Hummuli Arendus ja MTÜ Hummuli Noortekeskus. Äärmiselt positiivne on see, et Hummuli vallas tegutsevad ettevõtted toetavad jõudumööda valla spordi-, kultuuri- ja pereüritusi.

Oluline on Hummuli Raamatukogu töö. Raamatukogu külastavad erinevad valla elanike vanusegrupid lastest eakateni. Raamatukogu on baasiks vabahariduse arengule. Rahvamajaga koos viiakse läbi mitmesuguseid üritusi (kohtumisõhtud kirjanikega, ekskursioonid kirjanike sünnipaikadesse, temaatilised raamatunäitused jmt). Raamatukogu säilitab paikkondlikku järjepidevust pakkudes lugemiseks ka mulgikeelset kirjandust.

Hummuli vallal puudub spordisaal. Sporditegevuseks rendib Hummuli vald Tõrvas asuvat spordisaali "Viraaž" ja toetab sportlaste transporti treeningutele. Populaarsemad spordialad on võrkpall, jalgpall, koroon, lauatennis, kergejõustik, laskmine. Tervisespordiga tegeleb suur hulk kohalikke elanikke, kasutades selleks valla looduslikke eeldusi kõndimisel, murdmaajooksul, kepikõnnil, jalgratta- ja paadisõidul. Sportimisvõimalusi mitmekesistab Hummuli alevikus suveperioodil staadioni ja palliplatside kasutamise võimalus.

Vabaajategevuste hulgas võib veel nimetada MTÜ Hummuli Jahiseltsi ning MTÜ Hummuli Automotoklubi.

Probleemid:

- Ringijuhitide töö tasustamine on alarahastatud.
- Saal ja noortetuba on ebapiisava ventilatsiooniga.
- Hummulis on kasvanud üles terve põlvkond, kes ei tea, mis on laval esinemine.

- Kohalikud inimesed on väheaktiivsed väljendamaks oma soove uute ürituste/traditsioonide väljatöötamisel.
- Hummuli vallas puuduvad piiriüleised kultuurisuhted, mis rikastaks valla kultuuripilti.
- Väliüritustel mõisapargis ei ole piisavalt istekohti. Olemasolevad pingid on täielikult amortiseerunud ning neid on vähe.
- Puudub võimalus siseruumides sportliku ja tervistava vabaajategevuse korraldamiseks.
- Puudub õhtusel ajal lastel ja noortel võimalus vabaaja tegevusteks noortetoas.

Lahendused:

- Kultuurivaldkonna esindajad on ühtlasi väga olulised Hummuli valla maine kujundajad, selle loojad ja hoidjad. Oluline on kogukonnaliikmete kaasamine ja nende motiveerimine.
- Luua erinevaid noorsootöö valdkondi hõlmav ja valla noorte igakülgset arengut toetav keskkond koos vahendite ja tegevusjuhendajaga.
- Võimalikult laiapõhjaliselt kokku leppida eelisarendamist või eelisrahastamist vajavate ürituste nimistu.
- Pidevalt tutvustatakse valla kultuuri- ja looduspärandit ning toetatakse mulgi kultuuri hoidmist ja arendamist, sh ka hõimunädala üritusi.
- Arendatakse edasi laste vabas õhus aja veetmise viiside mitmekesistamist – mänguväljak, rularamp, skatepark, võimlemislinnak, tasakaaluliin, parkuuriplats vmt.
- Hoitakse alal kohalikku käsitöötraditsiooni ning leitakse võimalusi selle säilitamiseks ja arendamiseks.
- Rohkem kasutada raamatukogu ressursi - hakata korraldama erinevaid üritusi näiteks raamatupäevad, kohtumised kirjanikega, temaatilised õhtud, luua väikelaste lugemispesa, tõsta esile uuemaid raamatuid jne.
- Ehitatakse lava Hummuli Rahvamaja saali. Vallas peaks olema vähemalt üks lava, sest muidu lapsed ei saagi lavakogemust. Esinemisjulguse arendamine on oluline edaspidises elus suhtlemisvõimekuse tõstmisel. Samas parandab see oluliselt nähtavust ja vaatamismugavust. Valik nende hulgas, keda esinema kutsuda, suureneb. Lava väljaehitamiseks on võimalik lahendada ka inventari paigutamise ja akustika parandamise probleemi. Saali kavandatav lava ei võta rohkem ruumi, kui senini esinejad seda kasutanud on.
- Projekteeritakse ja ehitatakse saali ja noortetoa ventilatsioon.
- Valla kultuuri-, spordi- ja vabaajaürituste paremaks finantseerimiseks jätkatakse rahataotluste/projektide koostamist erinevatele üleriigilistele ja maakondlikele programmidele ning fondidele.
- Hankida ja paigaldada mõisaparki laululava ette paigaldatud istepingid.
- Hummuli alevikku ehitada spordisaal.
- Kaaluda eraldi noorsootöötaja töölevõtmist (kuni 0,5 koormusega).

SOTSIAALHOOLEKANNE, LASTEKAITSE JA TERVISHOID

VISIOON: 2021. aastal on vallas elanike iseseisvat toimetulekut toetav ja efektiivselt tegutsev hoolekandesüsteem koos välja arendatud hoolekandeteenustega ja toimiva esmatasandi arstiabiga.

Sotsiaalhoolekande ülesanneteks on elanike toimetulekuraskuste ennetamiseks, kõrvaldamiseks või kergendamiseks abi osutamine ja sotsiaalsete erivajadustega isikute turvalisusele, arengule ja ühiskonnas kohanemisele kaasa aitamine. Kohaliku omavalitsuse ülesanne sotsiaalhoolekande korraldamisel on valla elanikele sotsiaalteenuste, vältimatu sotsiaalabi ja muu abi andmise korraldamine ja sotsiaaltoetuste määramine ning maksmine.

Lapse õiguste ja heaolu tagamise põhimõtete järgimine, meetmete rakendamine last toetava keskkonna loomisel.

Sotsiaalteenuste, sotsiaaltoetuste ja muu abi andmisel arvestatakse isiku enda tahet, sh. lapse arvamust.

Esmatasandi arstiabi ülesandeks on tagada vajalik esmane kvaliteetne arstiabi vallaelanikele pakkudes perearstiteenust inimese kodule kõige lähimas võimalikus kohas.

Sotsiaalvaldkonna tulevikupilt: igapäevaeluga toimetulev, terve ja rahulolev vallaelanik.

OLUKORD

Vallas elab 01.01.2016 aasta seisuga 843 inimest. Vallaelanike arv on pidevalt kahanenud ja elanikkonna vananemisele viitab asjaolu, et vanurite arv ületab laste arvu.

Registreeritud töötuid on vallas 24 (seisuga 01.09.2016) e. 4,5% tööealiste inimeste arvust. Tegelikuses võib töötuid olla rohkem, sest kõik isikud ei pöördu töötukassasse enda arvele võtmiseks, elatutakse juhutöödest.

Sotsiaalhoolekande korraldamisega tegeleb vallas üks sotsiaaltöö-ja lastekaitsespetsialist. Esmatasandi arstiabi annab kohapeal perearst Eve Rebane OÜ, kelle ruumide ülalpidamiskulude eest tasub Hummuli Vallavalitsus. Eriarsti abi on võimalik saada Eesti haigekassa lepinguliste partnerite juures, millest lähimad asuvad Valgas ja Tõrvas. Vältimatut abi osutavad kiirabibrigaadid (asuvad Valgas ja Tõrvas), mille suunab kohale päästeameti dispetser.

Hummuli vallas on loodud ja töötavad alljärgnevad sotsiaalhoolekande asutused: Hummuli Hoolekandekeskus, Jeti Päevakeskus, sotsiaalkorterid (sh. turvakorter) Hummuli alevikus. Vallas on hästitoimiv sotsiaaltööstus. Sotsiaalhoolekandelas tegevuse eelarve kokku moodustab vallaeelarvest keskmiselt 18%.

Toimetulekutoetust saavaid peresid/isikuid on keskmiselt 7 kuni 10 peret kuus. Puudega inimesi on kokku 155 sh. 8 puudega last (seisuga 01.01.2016). Puudega täiskasvanuid, kelle üle on seatud hooldus ja määratud hooldaja on 16 isikut. Eakaid ja puudega inimesi, kellele osutatakse koduhooldusteenust on 7 isikut.

Vanemliku hoolitsuseta lapsed, kes viibivad asenduskoduteenusel, on kahe pere lapsed. Abivajavaid lapsi, kelle heaolu tagamiseks on peredega vajalik pidevalt töötada, on keskmiselt 5-6 peret.

Sotsiaalteenused

Sotsiaalteenus on Hummuli vallas elava isiku või perekonna toimetulekut soodustav mitterahaline toetus. Sotsiaalteenuseid muudetakse ja arendatakse vastavalt kehtiva sotsiaalse olukorra vajadustele. Hummuli vallas on arendatud ja võimaldatakse abivajajatele seisuga 01.01.2016 11 erinevat nimetust sotsiaalteenust. Need on: koduhooldusteenus, hooldamine hoolekande asutuses, päevakeskuse teenus, sotsiaaleluruumi teenus, turvakorteri teenus, sotsiaal- ja perenõustamine, võlanõustamine (pädevuse piires), pesupesemisteenus, transporditeenus, puudega lapse tugiisiku teenus, pesemisteenus. Arendamisel on pere tugiisiku teenus.

Sotsiaaltoetused ja –abi

Sotsiaaltoetus on Hummuli vallas elava isiku või perekonna toimetuleku soodustamiseks makstav abivajaduse hindamisest ning sissetulekust sõltuv rahaline toetus. Sotsiaalabi on Hummuli vallas elava isiku sotsiaalse olukorra parandamiseks ja sotsiaalse turvalisuse suurendamiseks suunatud tegevus. Hummuli valla elanikele vallaelarvest makstavaid abivajaduse hindamisest ja sissetulekust mittesõltuvaid toetusi on 12 nimetust ja sotsiaaltoetusi on 7 nimetust.

PROBLEEMID

- Kvalifitseeritud tööjõu puudus vallas
- Töötuse kasv noorte hulgas (16-24 aastased)
- Töötute vähene osavõtt ja huvi koolitustest ja ümberõppest
- Alkoholi ja tubakatoodete tarvitamine alaealiste poolt
- Probleemsete perede arvu pidev kasv
- Vähene teadlikkus õigest tervisekäitumisest
- Laste ja töövõimeliste inimeste osakaalu vähenemine
- Sotsiaalpindade- korterite vähesus
- Abivajavate eakate ja puuetega inimeste arvu ja nende abivajaduse suurenemine
- Töövõimetuspensionäride arvu suurenemine
- Perearstiteenust osutatakse kortermajas
- Pakutav sotsiaaltranspordi teenus ei ole piisav ja ei vasta nõudlusele (eriline vajadus ratastooliga liikuvale ja lamavale haigele)
- Lapsevanemate alkoholisõltuvus
- Peretugiisiku puudumine

LAHENDUSED

- Kõikidele abivajajatele vajaliku teenuse ja esmatasandi sotsiaalabi tagamine;
- Töötutele koolituste ja ümberõppevõimaluste tutvustamine ja korraldamine koostöös Töötukassaga;
- Vajaduste väljaselgitamiseks on tehtud rahulolu-uuring;
- Pereteraapia ja nõustamisteenused on peredele kättesaadavad;
- Peretugiisiku teenuse võimaldamine;
- Lapsevanemaks olemise (vanemluse) toetamine erinevate teenuste ja kursuste kaudu;
- Lastekaitsetöötaja tööle võtmine (0,5 ametikohta).

- Sotsiaal-maja ehitamine ja/või sotsiaalkorterite soetamine;
- Tegutsevad hoolekandeadasutused (päevakeskus, hoolekandekeskus) pakuvad vajadustele vastavat ja kvaliteetset teenust;
- Preventiivse töö korraldamine probleemsetele ja vanemliku hoolitsuseta lastele;
- Hoolekandetegevusse on kaasatud vabatahtlikud;
- Terviseprofili läbivaatamine ja täiendamine;
- Tervisedenduse valdkonna koolituste ja infopäevade korraldamine;
- Vallaelanike teadlikkuse tõstmine oma tervise hoidmisest sh. traumade ennetus, alkoholism jne.;
- Terviseradade ja tervisespordiürituste kaudu kõigile sobiva liikumisviisi võimaldamine.
- Perearsti vastuvõtt viiakse üle Hummuli alevikku Vallavalitsuse hoonesse rajatavasse külakeskusesse.
- Sotsiaaltranspordi teenuse arendamine koostöös teiste omavalitsustega

ETTEVÕTLUS JA TURISM

Visioon: Vallas on kvalifitseeritud tööjõuga soodne ettevõtluskeskkond, kus ettevõtjate omavaheline, aga ka avaliku sektoriga tehtav koostöö on tihe ja tulemuslik.

Olukord

Hummuli vallas tegutseb 2016. aasta septembri seisuga **109** ettevõtjat, neist 49 on füüsilisest isikust ettevõtjad, 41 osäühingud, 17 mittetulundusühingud, sh korteriühistud ja 2 aktsiaseltsi. Suurim on põllumajandusega tegelev ettevõtte OÜ Hummuli Agro, mis tegeleb piima tootmisega. Talupidajad tegelevad peamiselt teravilja kasvatamisega, neist suurim on Puide Talu seemneteravilja kasvatus. Tööstusettevõtetest on suuremad OÜ Valga Puu 70 töötajaga, AS Estplant 8 ja hooajaliselt 20 töötajaga. Vallas on teenindusettevõtetest 3 kauplust.

Turismiteenust osutavad Rahamäe talu, Järvesilma Turismitalu, Uue Peedu talu.

Hummuli valla arengul on potentsiaali turismi valdkonnas. Kaunid metsad, puhtad veekogud ning vahelduv pinnareljeef loovad head eeldused aastaringse turismi arendamiseks. Väljaarendamist vajavad Hummuli ja Jeti kandi turismi- ja puhkealad. Turismi tõmbeks võiks kujuneda Koorküla järvistu ja Väike-Emajõe oma maaliliste kallastega. Valga ja Tõrva linna läheduse tõttu ei ole vallas piisavalt tootlustust ja majutust pakkuvaid turismiettevõtteid, kuna valla külastamise korral on tegemist ühepäeva turismiga. Arendamist vajaks karavaniturism vallas.

Probleemid

- Kvalifitseeritud tööjõu puudumine
- Turismiettevõtete vähesus
- Väike-Emajõe kui loodusressursi vähene kasutamine
- Ettevõtlusalase ja turismi informatsiooni vähesus
- Koorküla Valgjärve vähene tuntus ja atraktiivsus
- Puudub külastajatele suunatud informatsioon
- Karavanikeskuse puudumine
- Külastuskeskuse puudumine
- Loodusõpperada ei ole kasutuskõlblik ja mõisahoone turismiobjektina on leidnud vähest kasutamist
- Valla veebilehel võõrkeelse turismiinfo puudumine

Lahendused

- Puhkevõimaluste mitmekesistamine Väike – Emajõe piirkonnas. Võimalusel slippide ja paadisildade ehitamise toetamine
- Turisminduse ja muu ettevõtluse arendamise soodustamine
- Ettevõtlust soodustava keskkonna loomine taristu parendamise läbi
- Vaatamisväärsuste kaardistamine, reklaamimine, valla veebilehel turismiinfo, sh võõrkeelse turismiinfo edastamine
- Loodusõpperaja uuendamine ja infobrošüüri väljaandmine
- Lõkke- ja telkimisplatside planeerimine ja väljaehitamine munitsipaalmaal
- Karavanikeskuse planeerimine ja väljaehitamine
- Külastuskeskuse väljaehitamine
- Koorküla järvistu ja Väike-Emajõe tutvustamine huvilistele
- Sõjaajaloolise matkaraja loomine piki Väike-Emajõe kallasriba
- Struve ja Mudaniku geodeetilise punkti tähistamine
- Ettevõtjate informeerimine võimalikest toetustest, koolitustest, kaasaaitamine kontaktide loomisel

TARISTU NING ELAMU- JA KOMMUNAALMAJANDUS

Visioon: Vallas on korras teed, hea transpordiühendus, vajalikud teenused on lähiümbruses kättesaadavad, sidesüsteemid on kaasajastatud.

Olukord

Valla territooriumil olevate teede kogupikkus on 193,6 km, millest kõvakattega teid on 25 km ja kruusakattega teid 169 km. Riigiteede kogupikkus 55,2, millest kõvakattega on 22 km, kohalike maanteed kogupikkus on 64,0 km, millest kõvakattega 3,2 km ning erateid on kokku 74,4 km ja need on valdavalt kruusakattega.

Aktiivses kasutuses olevad vallasisesed teed on valdavalt rahuldavas seisukorras ja vajaduste piires on vald teedevõrguga kaetud.

Mõnedel teedel on kattekiht kohati kulunud ja vajab taastamist, mõned teetruubid vajavad settest puhastamist ja remonti. Probleeme esineb kohalike teede hooldamisel, sest enamikel juhtudel puudub vajalik teemaa, kuhu rajada sadeveekraave, samuti on raskusi maaomanikega kokkuleppe saavutamise ja teeäärse võsa eemaldamiseks.

Liiklustihedus on suurem Valga – Uulu maanteel. Liiklusohutuse seisukohalt on väga oluline kergliiklustee rajamine Piiri ristist kuni Hummuli põhikoolini ning Hummuli alevikus olemasoleva kergliiklustee pikendamine Soe küläni.

Valga-Uulu maantee piirkonna elanikel on tiheda bussiliikluse tõttu hea ühendus Valga-Tõrva suundadel. Kaugemate külade elanikel on tõsisemaid probleeme bussiliiklusega. Mõnevõrra aitab hädast välja koolibuss, seda aga ainult kooliajal. Vallale kuuluva bussiga korraldatakse vajadusel inimeste transport rahvamajja.

Välisvalgustus on olemas Hummuli alevikus ja Soe külas, teistes küldes välisvalgustus puudub. Uute kergliiklusteede rajamise käigus tuleb rekonstrueerida Hummuli aleviku ja Soe küla välisvalgustus.

Tarbijate varustamine elektrienergiaga on rahuldav. Vastavalt võimalustele on Elektrilevi teostanud liinide rekonstrueerimisi, mistõttu energiakasutus on aastatega muutunud järjest stabiilsemaks ja volukatked harvemaks.

Telefoniühendus on tagatud kõikidele soovijatele. Mobiilsidega ja internetileviga on terve vald kaetud erinevate operaatorite poolt. Avalikud internetipunktid on Jeti päevakeskuses ja Hummuli alevikus raamatukogus.

Euroopa Ühtekuuluvusfondi rahastamise toel rekonstrueeriti aastatel 2010/2011 ühisveevärgi ja –kanalisatsioonirajatised Hummuli alevikus. Väljaehitamist vajab aleviku sadeveesüsteem. Arendamist vajavad Soe küla, Piiri küla kanalisatsioonisüsteemid ning rekonstrueerimist Jeti küla kortermajade ühisveevärgi ja –kanalisatsioonisüsteem.

Ehitustegevus toimub põhiliselt olemasolevate elamute rekonstrueerimise ja juurdeehituste näol.

Korterelamute maaüksustel on 70% korteriomandid seatud. Korteriühistuid on senini moodustatud ca 40% korrusmajadest. Korterelamute peamiseks probleemiks on haldamine, sest hooned lagunevad ja elanikud ei suuda tagada vajalikke investeeringuid korrashoiule.

Hummuli valla halduses on elamufondina arvel 4 korterit. Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniteenust pakub valla territooriumil vee-ettevõtja AS Valga Vesi. Soojatootmine on Hummuli aleviku korterelamutes lahendatud lokaalse küttesüsteemiga. Probleeme on korterelamutel puiduvarude hoidmisega. Koolimaja ja vallavalitsuse hoone on varustatud kergõlikütte kateldegaga, mis on amortiseerunud ja vajavad väljavahetamist.

Probleem

- Vallateede ebaühtlane seisukord
- Kruusakattega riigiteede ning kohalike teede tolumamine (eriti teeäärsetel majaomanikel kuival perioodil)
- Teehoiukava puudumine
- Valga-Uulu maantee ja Asu Soe tee kõrval kergliiklustee puudumine lõikudel Soe-Hummuli ja Hummuli Põhikool-Piiri rist
- Bussiootepaviljonide heakord
- Hummuli aleviku kortermajade küttepuude hoiustamise koha puudumine
- Kanalisatsioonisüsteemi puudumine Soe küla ja Piiri küla
- Amortiseerunud vee- ja kanalisatsioonisüsteem Jeti küla
- Sadevete äravoolusüsteemide puudumine Hummuli alevikus
- Korterelemute küttepuude hoidmine
- Amortiseerunud ja ebaefektiivsed kergekütteõli katlad
- Kortermajade ebaühtlane panustamine heakorda

Lahendused

- Valla teede korrastamine
- Piiri, Jeti, Kulli, Ransi, Alamõisa külas elamutega piirnevate kruusateede tolmuwabaks muutmine
- Piiri- Jeti teele kõvakatte paigaldamine
- Kulunud teelõikude taastamine ja remonttööd teetruupidel, uhtumiskohtades jne.
- Teehoiukava koostamine
- Kergliiklustee rajamine tiheda liiklusega sõiduteede äärde (Hummuli-Soe, Piiri, Hummuli põhikooli suunas, kuni Piiri ristmikuni)
- Bussiootepaviljonide disainimine ja heakorra parendamine
- Kogu valla vee- ja kanalisatsioonisüsteemide edasiarendamine
- Sadeveesüsteemi rajamine Hummuli alevikus
- Hummuli aleviku korruselamute juurde puukuuride rajamise võimaluste loomine
- Hummuli aleviku korterelemute piirkonnas tänavate ja platside katete parandamine ja pindamine
- Heakorrakonkursside korraldamine

KESKKOND

Visioon: Hummuli vallas peetakse lugu heakorrast ning puhtast ja kaunist loodusest.

Olukord

Keskkonnaseisund on Hummuli vallas rahuldav. Keskkonnasaastatuse probleeme tekitavad Soe suurfarm ja vähesel määral Atria Eesti Aktsiaseltsi Kullimäe tsehh.

Valla üldmuljet rikuvad mitmed lagunened hooned ning varemed, üksikud laokile jäetud elamud ja maavaldused. Olulist sotsiaalset ja looduskeskkonnale positiivset mõju avaldas Hummuli alevikule seni aleviku ilmet kahjustanud kasutuskõlbmatu 4-korruselise elamu lammutamine.

Hummuli valla territoorium moodustab koos Helme, Põdrala, Palupera ja Puka valdade ning Tõrva linna ja Valga linna II piirkonnaga ühise jäätmeveo piirkonna, kus liitumine korraldatud jäätmeveoga on jäätmevaldajale kohustuslik. Olmejäätmete vedu korraldab piirkonnas AS Eesti Keskkonnateenused. Prügilasse ladestamisele kuuluvad jäätmed tuleb läheduse põhimõtet järgides viia Paikuse prügilasse. Hummuli alevikus asuvasse ohtlike jäätmete vastuvõtupunkti saab ära anda ohtlikke jäätmeid, elektri- ja elektroonikaseadmeid ning kasutatud rehve.

Probleemiks on alevikus Talli tiigi kinnikasvamine, mida põhjustab tiigi purunenud regulaator.

Keskkonnakaitse tegevuses lähtutakse Hummuli valla jäätmehoolduseeskirjast ja Hummuli valla korraldatud jäätmeveo tingimustest ja korrast.

Probleem

- Soe suurfarmi ja AS Atria Kullimäe tsehi lõhnareostus
- Väike- Emajõe kui loodusressursi pakutavate võimaluste vähene kasutamine
- Jõgede kallaste risustamine
- Kompostimisväljaku puudumine
- Valla üldmuljet rikuvad lagunened hooned
- Talli tiigi amortiseerunud regulaator

Lahendused

- Võimalusel slippide ja paadisildade ehitusele kaasaaitamine
- Kompostiväljaku rajamine
- Hooldamata ehitiste kordategemine või lammutamine omanike poolt
- Väike-Emajõe, Õhne ja Jõku jõe kallaste korrastamine valla territooriumil
- Inimeste teadlikkuse tõstmine heakorra ja keskkonnakaitse valdkonnas
- Talli tiigi rekonstrueerimine

KORRAKAITSE

Visioon: Vald on turvaline koht elamiseks, töötamiseks ja puhkamiseks.

Olukord

Hummuli valda teenindavad Valga politseijaoskonna patrulltalituse töötajad, kelle tegevuse kaudu tagatakse avalik kord valla territooriumil. Lisaks patrullile tegeleb kuritegude ja väärtegude menetlusega Valga politseijaoskonna menetlusteenistus. Piirkonnapolitseiniku vastuvõtt toimub vallavalitsuse ruumides regulaarselt kindlaksmääratud kellaaegadel.

Ajavahemikul 2011 – 2015 registreeritud kuriteod Hummuli vallas:

2011. aastal registreeritud 28 kuritegu, millest avastatud 23 kuritegu;

2012. aastal registreeritud 20 kuritegu, millest avastatud 9 kuritegu;

2013. aastal registreeritud 23 kuritegu, millest avastatud 11 kuritegu;

2014. aastal registreeritud 14 kuritegu, millest avastatud 12 kuritegu;

2015. aastal registreeritud 14 kuritegu, millest avastatud 11 kuritegu.

Hummuli vallas on alates 2014. aastast kuritegude arv vähenenud ja viimasel kahel aastal on jäänud samale tasemele.

Üldiselt hinnatuna on Hummuli vald turvaline. Vallavalitsusel on hea koostöö politseiga.

Probleemid

- Varavastased kuriteod
- Alaealiste poolt toimepandud rikkumised
- Alkoholi liigpruukijad
- Elanikkonna vähene teadlikkus oma vara kaitsmiseks

Lahendused

- Koostöös politsei, piiriäärsete omavalitsustega ja kohalike ettevõtjatega osaletakse videovalveprojektis, mille alusel paigaldati Hummuli valda kolme kohta valvekaamerad. Tulevikus oleks vajadus lisakaamerate paigaldamiseks Hummuli alevikku.
- Koostöös haridusasutuste, politsei ja sotsiaaltöö- ja lastekaitse spetsialistiga tehakse probleemsituatsioonide vältimiseks ennetustööd probleemsete lastega.
- Turvalisuse tõstmiseks oleks tarvis juurutada naabrivalve süsteemi, seda eriti hajaasustusega piirkondades ja osalise kasutusajaga elamispindade puhul.
- Turvalisuse tõstmiseks oleks vaja valda leida vabatahtlikke, kes oleksid nõus panustama abipolitseinikena korra tagamisel.

JUHTIMINE

Visioon: Aktiivne rahvastik, elavnenud külaliikumine, toimib kaasarääkimine vallaelu puudutavate probleemide lahendamisel.

Kirjeldus

Hummuli valla juhtimises toimub peagi oluline muudatus seoses 2015. aastal alanud ühinemisläbirääkimistega Helme ja Põdrala vallaga ning Tõrva linnaga.

Arvestades omavalitsuste vahelisi läbirääkimisi ja omavalitsusi esindanud volitatud isikute poolt saavutatud kokkuleppeid sõlmiti juunis 2016 ühinemisleping.

Läbiviidud rahvaküsitluse tulemusi arvestades tegi volikogu otsuse taotleda Vabariigi Valitsuselt Helme valla, Hummuli valla, Põdrala valla ja Tõrva linna haldusterritoriaalse korralduse muutmist ühinemise teel uueks omavalitsusüksuseks, mille nimeks saab Tõrva vald.

21.07.2016 võttis Vabariigi Valitsus vastu määruse nr 83 „Helme valla, Hummuli valla, Põdrala valla ja Tõrva linna haldusterritoriaalse korralduse ja Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ muutmise“, millega kehtestati haldusterritoriaalse korralduse muutmise järgmiselt: Helme valla, Hummuli valla, Põdrala valla ja Tõrva linna ühinemise teel moodustatakse uus haldusüksus valla staatuses. Uue haldusüksuse nimeks määratakse Tõrva vald.

Kirjeldatud muudatus jõustub Tõrva Vallavolikogu valimistulemuste väljakuulutamise päeval oktoobris 2017.

Vastuvõetud volikogu ja vallavalitsuse otsustega on võimalik tutvuda vallavalitsuses ja valla koduleheküljel. Kord kuus ilmub Helme Kihelkonnaleht, mis kajastab Helme, Hummuli ja Põdrala valdade ning Tõrva linna tegemisi ning annab lisaks muud olulist informatsiooni piirkonnas toimuva kohta.

Hummuli valla elanike omavaheline suhtlemine ja ühistegevus on vähene. Võimalust vallaelanike senisest aktiivsemat kaasamist vallaellu ja külade arendamisse nähakse külaliikumise arendamises ja külakeskuste tekkimises. Praegu puuduvad kõikides külades ametlikud külavanemad.

Külaliikumisega on algust tehtud Alamõisa ja Jeti külas, kus 2012. aasta augustis korraldati külapäevad.

Probleemid

- Elanikkonna vähene aktiivsus vallaelus kaasalöömisel ja kohapealses ühistegevuses
- Ühtse kogukonnatunde puudumine
- Registreeritud elanike arvu aeglane kasv
- Valla infokanalite vähene atraktiivsus

Lahendused

- Külaelu ja küladevahelise koostöö elavdamine, külaelanike võimalikult aktiivne kaasamine valla elu arendamisse, külaliikumise käivitamiseks abi osutamine (abi külade põhikirjade koostamisel, toetustaotluste kirjutamisel, külavanemate tegevuskulude osalisel katmisel)
- Külaliidrite, vallavalitsuse ning volikogu liikmete järjepidev koolitamine
- Koostöö suurendamine ning tugevdamine naabervaldadega
- Aktiivse kodanikualgatuse toetamine
- Tublide vallakodanike ning asutuste meelespidamine (Tubli Ema ja Isa; aasta ettevõtte; kaunis kodu, ettevõtte jne)
- Valla infolehe ja veebilehe täiustamine ning arendamine, samuti sotsiaalvõrgustike innovaatiline ärakasutamine valla tegevuste reklaamimiseks
- Inimeste teadlikkuse tõstmine elanikuks registreerimise olulisusest ning uute kodu rajajate aktiivsem kaasamine
- Noortevolikogu loomine noorte edukamaks kaasamiseks otsuste tegemisel

Pingerida rahalist katet nõudvatest tegevustest ja investeeringutest:

1. Põhikooli akende vahetamine
2. Külakeskuse rajamine Hummuli alevikku
3. Sportimisvõimaluste edendamine (spordihoone ehitamine)
4. Terviserada
5. Talli tiikide korrastamine